Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

ВРЕМЯ

2013 жыл 19-чу март, геуюрге кюн. №50 (19221)

Багъасы 3 сомду

ҚЪАБАРТЫ-МАЛҚЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Федеральный басма органла
Къабарты-Малкъарны юсюнден

Уллу онгланы бла ахшы муратланы республикасы

Бююнлюкде, эштада, инвестицияла хар жерде да айныну бек кючлю амалларындан бирлери болурла. Ала не къадар кёп келирча этиу бла КъМР-ни бюджетини дотациясын азайтыргъа. Ма аллай борч салгъан эди кесине Арсен Каноков республиканы башчысы болгъанлай. Аны тамамлауну жолунда жетишимле да болдуруладыла.

Бусагъатда Регионда инвестицияланы кёбейтиуню стратегиясы (2030 жылгъа дери), тынгылы жарашдырылып, къабыл кёрюлгенди. Анда белгиленнген ишле тамамланыла баргъанлары къадар дотация азайырыкъды эмда ахырында изленмей къалдыкъды. Сора бюджет жаланда жер-жерли файдаладан къуралдыкъды.

Шёндюге дотация 40-50 процентге дери азайгъанды. Эки мингинчи жылны башында бюджет 70 процентге федеральный ахчагъа къуралгъанын эсге алсакъ, ол аман кёрюмдю болмагъаны баямды.

Арт жыллада тутхучлу айнып баргъанын кёргюзтген регионну экономикасына эс бургъан инвесторланы саны ёсгенин экспертле да белгилейдиле. Анга уа льготаланы уллу къаууму да себеплик этеди. Сёз ючюн, гитче эм орталыкъ бизнесге регионну парламенти файдагъа салыныуну налогну ставкасын онг болгъаны къадар азайтханды. Регионда демангили инвестициялы проектлени жашауда бардыргъан уллу компанияла бла правительство энчи келишимле этеди.

Табийгъатны тамашалыгъы

Туризм, шёндюгю магъанасына кёре, Россей Федерацияны экономикасыны энди къурала тургъан, алай а айныргъа уллу онгла берген бёлюмдю. Саулай къуралда да анга аллай уллу магъана бошдан берилмейди. Сейирлик табийгъаты, къудурети да болгъан Север Кавказгъа уа туризм инвестицияла не къадар кёп келирча этиную ахшы амаллардандан бириди.

Ол жаны бла Къабарты-Малкъар къоншуларындан онглуракъды. Аны Элбрусу эки башлы тёппеси бла тамашагъа къалдырып къалмай, Европаны да бек бийик тауына саналады. Туристлени аны тийресине тартхан да ма олду.

Ахыры 3-чю бетдеди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БУЙРУГЪУ

2013 жылда 12-чи мартда №152-рп

Къабарты-Малкъар Республиканы Право бузукълукъланы профилактикасы жаны бла ведомствола аралы комиссиясыны къауумун къабыл кёрюрге.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели Р.ХАСАНОВ

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2013 жылда 12-чи мартда чыгъарылгъан 152-рп номерли буйругъу бла къабыл кёрюлгенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Право бузукълукъланы профилактикасы жаны бла ведомствола аралы комиссиясыны

КЪАУУМУ

Хасанов Р.Т. - Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели (Ведомствола аралы комиссияны председатели)

Васильев С.В. - Къабарты-Малкъар Республикада ич ишлени министри (Ведомствола аралы комиссияны председателини орунбасары)

Афаунов А.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы спорт эм туризм министри

Бобылев В.Н. - Къабарты-Малкъар Республиканы православный килисаларыны благочинныйи (ыразылыгъына кёре)

Вербицкий А.И. - Россей Федерацияны Президентини Север-Кавказ федеральный округда толу эркинликли келечисини аппаратыны Къабарты-Малкъар Республикада Баш федеральный инспектору (ыразылыгъына кёре)

Гелястанланы А.А. - Къабарты-Малкъар Республикада Ич ишле министерствону жамауат низамны сакълауну къурау жаны бла управлениясыны тамата инспектору (Ведомствола аралы комиссияны секретары) (ыразылыгъына кёре)

Дзасежев Х.О. - «Къабарты-Малкъар Республиканы Муслийманларыны дин управлениясы» ара дин организацияны таматасы (ыразылыгъына кёре)

Дышеков А.З. - Къабарты-Малкъар Республиканы транспорт, связь эм жол мюлк министри

Жанатайланы С.А. - Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Урунуу, социальный политика эм саулукъ сакълау жаны бла комитетини председатели (ыразылыгъына кёре)

Закураев З.Х. - Къабарты-Малкъар Республиканы прокуратурасыны бёлюмюню таматасы (ыразылыгъына кёре)

Зумакъулланы Б.М. - Къабарты-Малкъар Республикада Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный

Кладько И.Е. - Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысыны къуллугъун толтургъан (ыразылыгъына кёре)

Кменный С.Л. - Россей Федерацияны Къоркъуусузлугъуну федеральный службасыны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны таматасы (ыразылыгъына кёре)

Къулбайланы Р.М. - Россей Федерацияны Наркотиклеге контроль этиу жаны бла федеральный службасыны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны таматасы (ыразылыгъына кёре)

Кумахов М.Л. - Къабарты-Малкъар Республиканы асламлы информация органла, жамауат эм дин организацияла жаны бла министрини къуллугъун толтургъан

Лаврешин Ю.И. - Къабарты-Малкъар Республиканы прокурорну орунбасары (ыразылыгъына кёре)

Огузова С.А. - Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченный (ыразылыгъына кёре)

Портова Г.А. - Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары

Семенов П.Г. - Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу эм илму министри

Сумайланы А.Х. - Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Спорт эм туризм жаны бла комитетини председатели (ыразылыгъына кёре)

Тхагалегов Т.Л. - «Афганистанны, башха урушланы бла къауугъаланы ветеранларыны союзу» Къабарты-Малкъар республикалы жамауат организацияны председатели (ыразылыгъына кёре)

Тюбейланы А.И. - Къабарты-Малкъар Республиканы урунуу эм социальный айнытыу министри

Устов В.Х. - Россей Федерацияны Следствие комитетини Къабарты-Малкъар Республикада Следствие управлениясыны башчысы (ыразылыгъына кёре)

Федоров В.В. - Жууапха тартылгъанланы терсликлерине жолукъдуруну федеральный службасыны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны таматасы (ыразылыгъына кёре)

Фиров Р.Б. - Къабарты-Малкъар Республиканы культура министри

Шетова И.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы саулукъ сакълау эм курортла министри

ЖЫЙЫЛЫУ

Быйыл репатриантлагъа квота минг адамды

Нальчикде КъМР-ни Правительствосуну вице-премьери Мухамед Кодзоконы башчылыгъы бла Ата журтларыбызны эм репатриантланы ишлери жаны бла правительстволу комиссияны быйыл биринчи жыйылыуу болгъанды. Озгъан жыл тамамланнган ишлени юслеринден билдире, асламлы информация органла, жамауат эм дин организацияла жаны бла министрни къуллугъун толтургъан Мухадин Кумахов аладан бек магъаналылагъа Тюркде, Иорданияда бла Сирияда жашагъан черкеслилени, Север Осетия-Алания Республиканы Моздок районундан, Ставрополь крайны Курск районундан сабийлени бла жаш адамланы республикада къонакъда болгъанларын, министерство Федеральный миграция службаны КъМР-де Управлениясы, Халкъла аралы черкес ассоциация эм «Пэрыт» жамауат организация бла бирге мониторинг бардыргъанын, ол санда репатриантланы документлери не халда болгъанларына, ала къалай ётдюрюлгенлерине, Россейде тышындан келип тургъанланы законодательствода тохташдырылгъан болжаллары къалай сакъланнганларына контроль этгенин санагъанды.

Къыралны правительствосу 2012 жылда КъМР-ге бёлген квотагъа кёре, Россей Федерацияда болжаллы халда турургъа эркинлик 206 адамгъа берилгенди. Бизни башчыларыбызны тилеклери бла уа быйылгъа ол квота минг адамгъа жетгенди. Аны РФ-ни Правительствосу да къабыл кёргенди.

Тергеулеге кёре, республикагъа келликлени 80 процентин Сирияда ата журтлуларыбыз тутагъа боллукъдула. Бусагъатда бизде бу къыралдан 400-ден аслам адам келип турады. Аладан 210-суна жашар жерле ара шахарыбызны санаторийлеринде бла къонакъ юйлеринде берилгендиле.

КъМР-ни Билим бериу эм илму министерствосу кёчюп келгенлени сабийлери быйлыгъ 1-чи сентябрьден башлап Нальчикни школларына бла сабий садларына жююрча мадарла этгенди. Андан сора да, алагъа окъуу китапла кереклиси чакълы бир хакъсыз юлешингенди. Саулукъ сакълау эм курортла министерствосу уа ала медицина жумушла бла жалчытылырларына къайгъыргъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жайлыкъ кезиу

Хар зат да туурадады

Быйыл тау жайлыкълада 30 минг туур мал, 100 минг эчки эмда 6 минг ат кютерикди. Аны юсюнден КъМР-ни Правительствосуну жыйылыуунда КъМР-ни эл мюлк министрини орунбасары Биттийланы Хаким айтханды.

Жайлыкълада мингден аслам адам ишлерикди. Аланы жашау болумларын къураугъа энчи магъана бериледи. Былтыр тау жайлыкълада 28 крестьян-фермер мюлк, 158 арендатор эмда 15 энчи предприниматель кютгенديلە малларын.

Баш магъаналы жумушланы арасында къошланы чыракъ бла жалчытыугъа бурулады, ол мурат бла дизель генераторла да керекдиле. Черек районну башчысы Темиржанланы Махтиангылатханыча, аланы фермерле районланы администрацияларыны болушлугъу бла келери аладыла. Транспорт, связь эм жол мюлк министр Аслан Дышеков айтханыча уа, жайлыкълагъа, жоллагъа хар жылдан да ремонт этиледи. «Ала иги халдадыла», - дегенди ол.

Культура министр Руслан Фиров айтханыча уа, сюрюучюлени ишден эркин заманларын кёрар мурат бла уа жууукъ элледе культура учреждениялары артистлери алагъа концертле кёргюзтюрюкдюле.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

Билдириу

Специалистлени консультациялары

Республиканы хурметли жамауаты!

«Единая Россия» политика партиясы председателини регион жамауат приемныйини консультация арасы ёкснюз эм киши къарамай къойгъан, ол санда сакъат сабийлени да, алып ёсдюрюрге сюйген гражданланы приёмгъа алыуну эмда алагъа къаллай онгла берилгенлерини юсюнден консультацияланы къурайды.

Консультацияла **2013 жылда 22-чи мартда 10 сагъатдан 17 сагъатха дери Нальчик шахарда, Ленин проспектде, 48-чи юйде** бардырыллыкъдыла.

Сорлукълары болгъанла бу телефон номерге сёлешсинле: **(8662) 77-00-40**.

Эстертиу

Таула тынч кёллюлюкню кечмейдиле

РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясындан билдиргенлерине кёре, Къабарты-Малкъарда таулада бу кюнледе болум кёркъуулуду. Автомобиль эм канат жоллагъа, мекямлагъа, связь эм электроэнергия ызлагъа заран тюшерге, къар юзюлюп, спортчула бла туристле ачыргъа боллукъдула.

Росгидрометни къар юзюлюуге къажау Север-Кавказ аскер службасыны башчысы Чочайланы Хызыр айтханнга кёре, ала таулада болумгъа эс бургъанлай турадыла. Чегетде, Терс-Къолда, Когутай эм Шхельда районлада кёп жыйылгъан къарны топдан атдырып тюшюреди. Минги тауну тийресинде службаны аллай сегиз точкасы барды, алада жукъ кёрюнмеген заманлада да координатлагъа кёре ишлерге онг барды. Службаны башчысы чертгенича, къар мардадан кёп жыйылмагъанды, Терс-Къолда аны теренлиги 48 сантиметрди, Чегетде уа - 127.

Аслам къоркъуу - жел къарны бир жерден башха жерге кёчюргенини эм жауун къатыш жаугъан къарны ауурлугъуну хаталарындан келеди.

СУББОТНИК

Тамата тёлюге болушлукъгъа

Быйыл 23-чю мартда тамата тёлюге тутхучлулукъгъа республикалы субботник бардырыллыкъды. Аны юсюнден КъМР-ни Правительствосуну жыйылыуунда урунуу эм социальный айнытыу министр Тюбейланы Альберт айтханды.

Субботник Уллу Ата журт урушну ветеранларыны советини башламчылыгъы бла къуралгъанды. Андан тюшген ахча фронтчулагъа, сермешледе ёлген аскерчилени юй бийчелерине юлешиниркди – бешишер минг сом. Дагъыда ол ветеранланы юйлерине ремонт ишлеге да берилликди.

Быллай субботник тёрелиди, хар жылдан да орта эсеп бла 10 миллион сом жыйылады. «Жарсыугъа, жылдан-жылгъа таматаланы саны азайып барады, былтыр биз болушлукъну 896 адамгъа этгенбиз, 2011 жылда уа - 1213 ветеранга», - дегенди министр.

Бу акциягъа республикада битеу предприятила да къатышадыла, орта эсеп бла 75-80 минг адам. Ала биркюнлюк хакъларын фондха берликдиле.

Премьер-министр Руслан Хасанов субботникни кезиуюнде жаланда кир-кипчикни жыйыу бла чекленип къалмай, башха магъаналы жумушла да тамамларгъа боллугъун чертгенди. Сёз ючюн, терекле орнатыргъа, шахараны бла эллени тыш кёрюмдюлерин игилендирге. «Бу ишге кёл салыргъа кереки, тамата тёлюге болушлукъ этиу магъаналыды», - дегенди ол.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Шагъырейлериу

Блогерле - Чегем ауузунда

Чегем тарыны табийгъатыны кесини ариулугъундан сора да, бурундан адам къолу бла ишленип къалгъан кёп сейир зат кёрюрге боллукъду. Аны бла бирге уа таулуланы жашау турмушлары эм тарыхы бла да теренирек шагъырейлеринге амал барды.

Ол хыйсапдан жыйырмагъа жууукъ жаш адам Къабарты-Малкъарны бек ариу эмда сейирлик жерлеринде болгъандыла. Бу ишни КъМР-ни Парламентини Жаш тёлю палатасы Интернетде республиканы атын иги жаны бла айтдырыр мурат бла къурагъанды.

Чегем ауузунда жаш блогерле бла журналистле бюгюн Къулийланы Къайсынны юйюнде, Гитче эм Уллу чучхурлада, кешенеледе, къаялада, къалаладa эм дагъыда башха жерледе боллукъдула.

Блог-тургъа къатышханланы къауууну, хапарла жазып, суратлагъа алып, Интернетде окъуучуланы Къабарты–Малкъарны бек ариу жерлери бла толу шагъырей этерге муратлыдыла.

«Хорламымы Къабарты-Малкъаргъа жоралайма» 2 бет

Ала хар къайда да башламчыладыла 2 бет

Юйюрню магъанасын эмда даражасын, не мадарланы да хайырланып, кючлерге 3 бет

Сау ыйыкъны да - иги хапарла 3 бет

Жюреклеринде бек аламат учунуулары - Ата журтларына 4 бет

Айырмалылагъа - бюсюреу сёзле бла саугъала 4 бет

Быйыл репатриантлагъа квота минг адамды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Халкъла аралы черкес ассоциацияны президенти Хути Сохроков Сириядан Россейге келген ата журтлуларыбызны саны мингнге да жетмегенин билдиргенди. Ол айтханыча, кёчгюнчюлеге КъМР-ни Правительствосу, жамаат организацияла, республиканы жамааты да болушадыла. Хути Хазритович ата журтлуларыбызгъа бла репатриантлагъа къыйматлы болушлукъ этер ючюн, коммерциялы болмагъан организацияларгъа субсидияла бёлюнселе иги боллугъун чертенди. Андан сора да, ол республикада бир Адаптация ара къурауну да дурус кёргенди. Анда тышындан келгенле болжаллы халда турургъа, юридический эм башха консультацияла алыргъа, тилге юйренирге, психология эм медицина болушлукъ бла да жалчытылыныргъа боллукъ эдиле, дегенди.

Кёчюп келгенлени ишге салыу да къыйын жумушладан бириди. Шёндю КъМР-де турған репатриантланы асламысы бийик билимлери, ишчи усталыкълары болгъанлыкъгъа, иш бериучюле алагъа артыкъ ыразы болуп тюбемейдиле.

Республиканы спорт эм туризм министри Аслан Афаунов а быйтыр ата журтлуларыбызгъа санаторийледе жерле къыйналып табылгъанларын билдиргенди.

Сёз билим бериуде чырмауланы юслеринден да баргъанды. Бусагъатда КъМКъУ-да 102 студент биринчи курсда окъуйду. «Россейни Билим бериу министерствосундан тыш къыраллы гражданланы окъуугъа алыргъа эркинлик болургъа керекди. Ол Халкъла аралы бирге ишлеуню юсюнден департаментге жиберилгенден сора, биз да кеси жаныбыздан мадарла этерге боллукъбуз. Сёз ючюн, КъМКъУ-ну колледжлерине быйыл окъуна сабийлени алыргъа хазырбыз»,-дегенди КъМКъУну тыш байламлыкъла жаны бла управлениясыны таматасы Анатолий Кодзоков.

Республиканы 170 юйюрю алгъандыла кеслерине жашаргъа ата журтлуларыбызны. Аллайла битеу да 478 адам боладыла. Аладан 102-си 18 жыллары толмагъан сабийлеридле. Эки балачыкъ Нальчикде туугъанларын да белгилемей жарамаз. 260 адам а кеслери башларына мадар этип жашайдыла. Аланы араларында кёп миллетлени келечилери бардыла: таулула, чеченлиле, дагъыстанлыла, осетинлиле, оруслуа. Россейде болжаллы халда турургъа эркинликни 235 адам алгъанды, аладан бешисине вид на жительство берилгенди. КъМР-ге квотала ачылгъанларындан сора болжаллы халда жашау этерге эркинлик 109 адам излегенди, 21-ри да вид на жительство алыргъа документлерин бергендиле.

-Жандауурлукъ ахчадан ата журтлурабызгъа оналты юй алынганды. Чёп атыу бла тогъуз юйюр жашау журтларыны иелери болгъандыла. Энди сириячы черкеслиле Анзорей, Ерокко, Кременчуг-Константиновское, Благовещенка элледе жашарыкъдыла, -дегенди «Пэрыт» жамаат организацияны башчысы Ахмед Сташ. Ол кёчгюнчюлеге болушланлагъа жюрек ыразылыгъын билдиргенди. Жандауурлукъ этгенлени араларында «Эльбрусоид» жамаат организация да барды. Ол Сириядан келген ата журтлурабызгъа къабартылыла бла бирге болушады.

Комиссияны къауумуна иги ишлегени ючюн ыспас этип, Мухамед Кодзоков бу жыйылыуда этилген битеу эсгертгиулени бла оюмланы протоколгъа жазаргъа буюргъанды. «Мен а кеси жанымдан не тюрлю ишге да себеплик этерге хазырма»,-дегенди.

Асият ПШИГОШЕВА.
Асламлы информация органла, жамаат эм дин организацияла жаны бла министерствону пресс-службасы.

ЮЙРЕТЧУ

Къыйын сабийлени спорт секциялагъа жаздыргъандыла

Къабарты-Малкъарны Спорт эм туризм министерствосунда аны башчысы Аслан Афаунов, Нальчикни УВД-сыны келечилери, спорт школланы директорлары, сабийле бла ата-аналары чакъырылып кенгеш бардырылғанды.

Жыйылыуда жангыз да бир сорыу союзолгенди - къыйын сабийлени бош заманларын не бла толтурургъа эм жашауда кеслерини орунларын табарча не мадар этиу. Баланы эм къыйын кёзиую акъылбалыкъ бола башлагъанлыды. Ол заманда ата нёгерлери айтханны неда тёгеркде кёргенлерин этерге бек ёчдюле. Аслан Афаунов ол жумушну биригин тамамларгъа кереклисин айтханды.

«Тюз жолдан, биринчиден, абаданда эс бёлмеген сабий таяргъа боллукъду. Нек дегенде анга киши контроль этмейди. Ол а заманын бошха орамлада зырафына ётдюреди. Алай бла эшикде не абаданда юйретип, не кеси аллына тютюн, аракъы, наркотикле бла кюрешип башларгъа боллукъду.

Аны себелли сабийлеригизге асламыракъ эс бёлюрге керекбиз. Аланы хар биринде да къурулушчуланы, врачланы, усталяны, спортчуланы, башхача айтханда, саулукълары, акъыллары да иги болгъан адамланы кёрюрге керекбиз, - деп чертгенди министр.

Афаунов жыйылыугъа келген сабийлеге спортну бир тюрлюсюн сайлап, ишлерин билген тренерлени къоллларына тюшюрлерин сюйгенин билдиргенди. Аны оюмун ата-анала да жаратхандыла. Сегиз сабийден экиси футболну, экиси дзюдону, бири къол тюйюшню эм ючюсю да боксну сайлагъандыла. Хар бир сабийге бирер тренер кёз-къулакъ боллукъду.

ЖЫЙЫЛЫУ

Страховой тёлеуле бизнесге себепмидиле огъесе чырмаумыдыла?

КъМР-ни Профсоюзларыны мекямында «Битеуроссей миллет фронт» политика-жамаат коалицияны Къабарты-Малкъарда координация советини тийишли ведомстволаны келечилерини къатышыулары бла аны таматасы Анатолий Канунниковну башчылығында кезиулю жыйылыуу болгъанды.

Анда коалицияны иши бла байламлы талай соруугъа къаралгъанды, ол санда республиканы жамаат организациялары бла байламлыкъла жюрютюу эм энчи предпринимательлеге страховой тёлеулени ёлчемин тохташдырыуну юсюнден законну жангъыдан тинтиу бла байламлы «Опора России» жамаат оганизацияны башламчылығын сюзюю.

КъМР-ни промышленниклерини эм предпринимательлерини союзуну башчысы Владимир Хажуев билдиргенча, 2013 жылны биринчи январындан башлап предпринимательлени страховой тёлеулери, эки кереге ёсюп, 37 мингнге дери жетгенди. Аны бла байламлы кёп къыйын ушакъла бардырылғандыла.

Алай, сёз ючюн, Терк районда быллай налогну асыры уллугъа саналғандыла. «Быллай болумлада бизни бир фермер мюлкюбюз да къаллыкъ тюйюлдю»,-деп билдиргендиле андан. Владимир Хажуев оюм этгенден, хал тюрлемесе, Россейде гитче предпринимательле, айнырға онгу болмай, акъырынакъырын къуруруқъду.

Ол угъай, быллай законда право бузукъулукъларға келтиригъе боллукъдула. Алай талай гитче предпринималь, биригин, бир юридический лицо къураялликъдыла, башхача айтханда, «теневой» бизнесге келликбиз. Ол заманда ала барысы да жаланда бир налог тёлеягидиле. Ол а къырал бюджетге бек къоранчлыды.

Владимир Хажуев бу болумдан чыгъарча къаллай мадар этерге кереклисин да айтханды. Ол чертгенича, тёлеулени ёлчемин тохтащдырғанда, бек биринчи, адам ишинден къаллай файда тюшюргенине эс бёлюрге тийишлиди. Бу законну ол къыралгъа хайырлы боллукъду деген ышаныу бла жаращдырғанын эдиле. Болсада заман аны терслигин кёргюзтгенди. Къысха кезиуню ичинде, эсеплеге кёре, эки бла жарым миллиард сом къоранч болгъанды.

«Опора России» битеуроссей жамаат организацияны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню башчысы Альберт Кильчуков бу законну кийириуню юсю бла къырал даражада кёп даулаш болгъанын, алай бизни республикада ол алыкъа тийишлисича тинтилмегенин чертгенди. «Биз бу законну чыгъарғанда, ол кёп проблема туудурлугъун айтхан эдик. Алай бизге хазна адам тынгыламағанды. Тёлеуле ёсгенлери бла кёп энчи предпринимательле иштерин тыйғандыла, биогюнлюкге Россейде 350 мингден аслам предприятие жабылғанды. Бизни республикада уа-эки мингнге жууукъ. Быттыр бла тенглешдиргенде, аллайланы саны юч кереге ёсгенди.

Ала, страховой тёлеуледен сора да, файдалары ючюн Пенсия фондха, алада ишлеген адамла ючюн налогла бередиле. Ол а регион бюджетге иги файда тюшюре эди. Энди ишлеп башлағанлы, алыкъа файдалары бийик болмағанлы предпринимательле, миллионла тюшюргенле бла тенг налогла тёлегенлери терсди. Бу болумланы эсге алыпы, бизни организация февральда, жюз минг адамдъа къол салдырыпы, законну тюрлендирирча предложение этерикбиз»,-дегенди ол.

Андан сора да, предпринимательни талайы Пенсия фондха аллай бир ахча нек тёленнгенин анғыламайдыла. Аланы кёбюсю ахча фондну ииччилерин тутуугъа кетген сунадыла. Болсада РФ-ни Пенсия фондуну Къабарты-Малкъарда бёлюмюню башчысыны орунбасары Тимур Артабаев анғылатханнга кёре, ала тёленген ахча застрахованный юридический лицону энчи счётуна барадыла. Ол а адам пенсиягъа чыкъған кезиуде керек боллукъду. Файдалары бла бизнесменнле бирча налог нек тёлегенлерин а тинтирге керекди, дегенди ол.

Анатолий Канунников да законну къурағанда талай халат жиберилгенине эс бурғанды. «Пенсия фондну бюджетин жарашдырғанда, энчи предпринимательле алай бир ахчаны къайдан табарыкъларын сағыш этерге керек эди. Сёз ючюн, эл мюкледе табиғъат болумла бла байламлы тирлик жыйылмай да къалыучуду. Сора адам неден тёлесин налогланы?

Жарсыугъа, тарых бизни бир затха да юйретмейди. Эсигизге бир тюшюрчюгюз, НЭП-ни неда кулакла бла кюрешни. Ма энди да къырал даражада законла чыгъарғанда аны къабыл кёргендиле. Анғыларгъа керекди, орта классны экономикада, башха сферада магъанасы чексиз улуду. Он жыл юркешгенгъа биз энчи предпринимательствону айнытыр ючюн. Шёндю ол къадар къыйынны жокъ этип къояргъа жарамаз»,-дегенди ол.

Жыйылыуну ахырында анга къатышханла Битеуроссей миллет фронтну башда айтылған законну тюрлендириу бла байламлы башламчылығъын жашауда бардырыугъа бирден къол кётюргендиле.

КУЛЧАЛАНЫ Зульфия.

ЖАМАУАТ ОРГАНИЗАЦИЯЛАДА

Ала хар къайда да башламчыладыла

Бюгюнлюкде Элбрус районну жеринде 19500-ден артыкъ тишириу жашайды (эр кишиледен эсе юч минген аслан). Аланы жарымы тюрлю-тюрлю ишледе урунадыла. Къалғанла юй жумушлагъа жарайдыла, сабийле ёсдюрередиле, пенсиячыладыла. Ишсиз турғанла да бардыла.

Ол тюрлю шартланы Тишириуланы район советини председатели Ахматланы Мариям 2012 жылда кесини отчётунда айтханды. Тишириула юйюрню, аналыкъны эм сабийликни сакълауда къаллай улуу магъананы тутханларны юсюнден юлгюле келтиргенди. Адамланы социальный жумушларын жалчытыучу органла бла бирге ишлей, ала жашау къолайлары къарыусуз 192 юйюрню ачыкълагъандыла. Алада 536 адам жашайды. Аланы барысына да къолдан келгенича болушлукъ этилгенди.

Жамаат организацияны тилеги бла кёп сабийли 8 анагъа «Ана махтаулукъну» майдаллары эм 50-шер минг сом саугъа этгендиле. Эр бла къатын бирге жашағъанлы 25 жыл болгъанына эм ахшы юйюр ёсдюрген юч юйюрге аталып, къууанчлы жыйылыу бардырылғанды. Алагъа «Сюймеклик эм кертичилик ючюн» майдалла бла эм багъалы саугъала берилгендиле.

Докладда белгиленнгенича, Тишириу советни президиумуну членлери, Пенсиячыланы союзу, урушну эм урунууну ветеранлары, жаш тёлю бла бирге жылны узунуна районда бардырылған кёп тюрлю къурау ишлеге къатышхандыла. Культура дворецде бардырылған къууанчлы жыйылыулагъа атлары айтылған адамла чакырылғандыла, алагъа ыспас сёзле айтылғандыла.

Жылны ичинде жамаат организацияда 186 тишириу тилеклерин айтырғъа келгенди. Аланы асламысы ачыа болушлукъ тилегендиле, жашау болумларын игиледириу бла байламлы жарсыуларын айтхандыла. Районну администрациясы алагъа кёлдан келгенича болушлукъ этгенди. Тишириуланы советини ишине жер-жерли властьла, тюрлю-тюрлю учреждения, организацияла кёз-къулакъ болгъанлай турадыла.

Советни ишине Афашокъланы Раиса, Газаланы Зухура, Мурачаланы Людмила, Тилланы Айшат, Курданланы Мариям, Миссирланы Фарида, Хутуйланы Любовь, Аткъуланы Нурхан, Курданланы Аксана, Цаловa Ирина, Османланы Лариса, Биттирланы Светлана, Толгурланы Жаннет, Абдуллаланы Роза, Къартлыкъланы Лиза, Акъайланы Людмила, Ашибокова Вера эм башха тишириула тири къатышадыла. Бедик, Быллым, Элбрус эллени тишириу советлерини иги ишлегенлери энчи белгиленнгенди. Алагъа уа Гайыланы Зухура, Афашокъланы Люба, Непеланы Светлана башчылыкъ этедиле.

Районну жер-жерли администрациясыны башчысыны орунбасары Афашокъланы Раиса жыйылыуда сёзюнде Тишириу совет социальный магъаналы программаланы жашауда бардырырғъа тири къатышханын белгилегенди. Артыкъда акъылбалыкъ болмағанланы ишлери жаны бла комиссияны ахшы башламчылыкъларына айырып эс бурғанды. Ол юйюрню статусун кётюрюрге кереклисин чертгенди. Алай болмаса, жаш тёлюню аделп-къылыкъғъа юйретиу иш къыйматлы болур дерча тюйюлдю. Бу борчну тамамлауда билим бериу культура учреждениланы бла жамааутны жууаплылыкълары уллуду.

- Адамны намысын кёрюу, бир бирни багъалау, бир бирге болушуу, адеп-къылыкъ дегенча затла жамааут жашауну тутуругъудула. Аланы багъаларғъа керекди. Ол жаны бла Тишириу совет кёп иш этеди, аны ючюн биз анга жюрек ыразылығъыбызны билдиребиз, - дегенди Раиса Даутовна.

Тырныауыз шахарны администрациясыны башчысыны орунбасары Муаед Азубеков, районда билим бериуню управлениясыны таматасы орунбасары Мурачаланы Людмила, 5-чи номерли гимназияны директоры Молланы Фатима жамааут организацияны ишине «иги» деген багъа биччгендиле эм Тишириу советни кёлюр заманда борчларын белгилей туруп, ол ишю бютюнда къыйматлы болур ючюн не этерге кереклисини юсюнден кеслерини энчи оюмларын айтхандыла.

С. АНДРЕЕВ.

ЖКХ

Борч кетмей, жылыу келмез

Къыш бошалгъанды. Юйлеге жылыу берген кезиуню заманы чыгъарға алай кёп къалмагъанды. Бюгюнлюкде ол жумуш Тырныауузда къалай бардырылғъаныны эм къаллай кемчиликле болгъанларны юслеринде чекленнген жууаплылығы болгъан «Эльбрус Теплоком» обществону башчысы Хачим Мажгихов айтханды.

- Бу кезиуге биз алгъадан иги хазырланнган эдик. Аны хайырындан ишибизде кемчиликле хазна чыкъмагъандыла. Жаланда исси суу баргъан быргъылада бир-эки авария болгъан эди да, аланы олсагъатлай окъуна тамамлагъан эдик. Котельнялырбыз да тап халда ишлегеннлей турадыла.

Алай, юйлеге жылыу бериу тыйылырғъа боллукъду деп, бу кюнледе аллай къоркъуу чыкъғъанды. Ол а «Газпроммежрегионгаз - Пятигорск» компания, районнга келген гязны жарымына дери азайтырғъа оноу этип, аны юсюнден алгъаракъда аллай къағыт жибергенди.

Аны сыптауу – хайырланнган энергоресурсла ючюн ахчаны толусунлай тёлемегенибизди. Борчларыбызны ёлчеми бюгюнлюкге 25 миллион сомдан атлағъанды. Энди газны жибериу 19-чу мартдан тебиреп азайтылып башларыкъды. Ахча аны ызындан келген беш кюнню ичинде тёленин башланмаса, ол тохтатылырғъа боллукъду.

Хайырланыучула, тёлеулени заманында бермей, борчла этип баргъанлары игилікге келтирмезлиги баямды. Биринчи мартха ол оналты миллион сомгъа дери жетген эди. Биз да онунчу мартдан юйлеге жылыу бериуню бир кесекге азайтып башлағъанбыз. Хауа он градусха дери жылынғанны бла уа, кюндюз котельняланы ёчюлтебиз. Алай бу ишни, хайырындан сора, хатасы да барды: сууну жангъыдан исси этерге 73 минг сом къоратылады.

Жыйылғъан борчланы хайырланыучуладан сюдге берип алай алырғъа кюрешебиз. Болум осалғъа кетмез ючюн, тёлеулени заманында берирге, борчланы уа шёндюден окъуна жабарғъа чакъырабыз.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

КЕНГЕШ

Путиннге жангы школ форманы кёргюзтгендиле

Владимир Путин Вологда шахарда женгил промышленностьну айнытыуғъа жораланнган кенгешни бардырғъанды. Анга къыралны юс кийимле эм къумачла чыгъарыучу уллу предприятиялары эм модельерле къатышхандыла. Кенгешни башлардан алғъа къыралны башчысы ата журтлу предприятияланы продукцияларыны, ол санда школ формалы кийимлени, кёрмючлерине къарағъанды.

- Бек ариудула,-дегенди Владимир Владимирович,-биринчи классха жюрююклени жыйрыкълары, костюмлары, пиджаклары, ёрге жанчыкълары.

Школ формағъа къайтыуну юсюнден сёз алгъаракълада Къырал Советде багъланын да эсге тюшюргенди Президент.

-Бюгюн биз бек иги юлгюлю кийимлени кёргенбиз,-дегенди Владимир Путин.

Кийимле чыгъарыучула бурунларын чюелтмесинле деп, формалы кийим тутхучлу, тап, бек башы уа - файдасы кёп, аз болгъан юйюр да сатып алалырча болурғъа керекди, дегенди Путин. Аны бла бирге ол узакъ бармай бюгюн халда боллукъ школ кийимни формасы Россейни кесинде чыгъарылсын деп, энчи халда чертгенди.

Формалы школ кийимлени Президентге кёргюзтюклерин советлени заманында жашчыкъларғъа формалы кёксюл тюрсюнлю кийимле тигип турған фабрика тикгенди.

Шёндю фабрика тикген формалы кийимле Москваны эм Санкт-Петербургну тюкенлеринде сатыладыла эм школланы заказлары бла тигиледиле.

-Сёз ючюн, Брянск областьны губернатору 1-чи сентябрьде биринчи классғъа жюрююклени барысына да бизни формалы кийимлерибизни саугъа этип береди,-дегенди «Известияны» корреспондентине кийим тикген «Русь» деген фабриканы генеральный директоруну орунбасары Светлана Бекетова.

Аны айтханына кёре, атлары айтылғъан россейли модельерле кийимлени ариу этиуге къолларын окъуна тийиргендиле (Сёз ючюн, аскер кийимни жангы формасыны автору Валентин Юдашкин да женгил промышленностьну айнытыуғъа жораланнган кенгешде да болғъан эди).

-Энди бизни кесибизни художниклерибиз да бардыла, ала школла болуучу жыйылыулағъа барадыла, окъуучула эм аланы ата-аналары айтханлағъа да эс бурадыла,-дегенди ол.

Бекетованы айтханына кёре, шёндю фабрикада 10 тюрлю формалы кийим чыгъарылады, аны асламысы баланнган школланы окъуучуларына жараулу кийимледиле.

-Шёндю кюл бетли, къара эм кёксюл тюрсюнлю кийимле модалыдыла, -дегенди Бекетова.

Бир-бир школла къызғъыллым мор кийимле тикдиредиле, Москва областьны (мында формалы кийим борчлу этилгенди) бир-бир школлары бизге жашил тюрсюнлю кийимле тигигиз дейдиле,-дегенди ол.

Аякъ кийимсиз форма кийимни комплектни болурғъа болур деген багъасы 2 минг сомду. Тёбен жанны орталыкъ багъасы уа 500-600 сом боллукъду.

«**Известия**» газетден кёчюрюлюп басмаланады.

Жетишим

«Хорламымы Къабарты-Малкъаргъа жоралайма»

Белгили жаш жырчыбыз Къабардокъланы Зухура, Москвада бардырылған «Голос Кавказа» деген жыл сайын вокалистлени араларында бардырылычу конкурсда юч эм иги артистлени санына кирип, экинчи жерни алғъанды.

Бу жетишими бла байламлы Зухура «Россия для всех» деген Интернет-сайтны корреспондентини соруулларына жууапла бергенди.

-Зухура, бек алгъа конкурсда быллай жетишим болдурғъаныны бла алгъышлайма. Бери къалай бла келгенинги юсюнден билдирсенг эди?

-Кертисин айтханда, конкурсха сунмай турғъанлай тюшгенме. Социальный сетьледе болғъан информацияны окъуп, аны къатышырғъа кёллененме. Мында хорларма неда бир уллу жетишим болдурурма деп турмай эдим. Жаланда профессионал жаны бла сейиримни болғъаны ючюн къатышханма.

- Музыка бла не замандан бери кюрешесе?

- Чыгъармачылыкъ иш бла 12 жылымда башлағъанма. Андан бери Къабарты-Малкъарны искусство эм культура колледжин бошағъанма, сора Россейни Гнесинле атлы музыкалы академиясына окъурғъа киргенме. Шёндю ючюнчю курсда окъуйма.

- Жырларығъызғъа сёзлени ким жазады?

-Колледжде окъуғъан заманымда эсиме келген кезиуде сёзлени бир-бирде кесим жазып турғъанма. Къолума къаламны алсам, сёзле былай бир тынч жазылғъанча кёрюне эдиле. Академияда окъуғъанлы бери сағъыш этерге заманым аз болгъаны бла байламлы болур ансы, жазаргъа, къалай эсе да, кёлюм бармай турады.

- Сени жырчы боллуғъунгу бек алгъа ким кёрген эди?

- Жырларғъа усталығъым болгъанын школда окъуна РФ-ни сыйлы артистжасы Таукенланы Галина эслегенди. Ол мени биринчи устазымды эм экинчи анамды дерге боллукъма. Он жылымдан бери тюрлю-тюрлю мероприятиялагъа къатышама.

Колледжде окъуғъан заманымда эстрада вокалны дерслеринде жюрюгенме эм фортепианону жети классын бошағъанма. Миллет тепсеулеге да жюрюгенме. Кыысхасы, сабий заманымда бир бош такъыйкъым болғъанды деп билмейме, аны ючюн атама бла анама бек ыразыма.

- Ала сени музыка бла кюрешгениге ыразымыдыла?

- Жашауда ата-анадан, жырларыма тынгылағъанладан да бир кибик ырызылыкъ алгъан къыйынды. Алай ол жаны бла мен ёхтемленирге боллукъма, атам-анам да тутхан ишиме ыразыдыла, къолларындан келгенча кёллендиргенлей турадыла. «Голос Кавказа» конкурсда экинчи жер алгъаным а къараучуларыма саугъады.

- Хорламынгы Къабарты-Малкъаргъа не ючюн жоралағъанса?

-Къабарты-Малкъар мени ата журтумду. Андан сора бизде фахмулу сабийле кёпдюле, республикада жашағъанла аланы жетишимлери бла ёхтемленселе сюеме.

- Тёрели соруу, мындан арысында къаллай муратларынг бардыла?

-Бек башы-окъуну бошаргъа керекме, андан сора Италиягъа барырғъа мурат этеме. Он толса, дунияны эм иги опера театрларында жырларгъа итинеме.

Уллу онгланы бла ахшы муратланы республикасы

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Андан сора да, анда тау-лыжа спортну айнытыргъа уллу онглары бардыла. Республиканы бальнеология байлыкъларыуа?! Ала кёп аууулладан багъаргъа себеплик этедиле. Алай эсе уа, курортну айнытыуну онглары да бек улудула. Битеу ол затла, сёзсюз, битедуния даражагъа келишген турист-рекреация кластерни къураугъа мурдор салгъандыла.

Арт 10 жылда ол жаны бла кёп иш да этилгенди. Ол кезуню ичинде туристни саны бир жылгъа 100 минг чакълы бирге ёсгенди, 2300-ден артыкъ ундурукъ жери болгъан къонакъ юйле бла пансионатла хайырланылыргъа берилгендиле, канат жолла ишленгендиле, аш-азыкъ хазырлаучу пунктла ачылгъандыла. Жыл сайын россейли эм халкъла аралы даражада спорт эм альпинист эришиуле бардырыладыла. Биогюнлюкде республиканы жеринде 11 рекреация зона барды, бу сферада 200 тюрлю-тюрлю предприятие ишлейди.

Республиканы туризм бла байламлы бёлюмюнде тамамларгъа керек болгъан бек магъаналы борчладан да ма быланы айырыгъа боллукъду: бу жерли предпринимательгее тап онгла къурау, бек алгъа мында жашагъанлагъа жангы ишчи жерле ачыу эмда инфраструктура объектлени хар жаны бла да тап халгъа келтириу.

Тау-лыжа курортну юсюнден айтханда уа, биогюнлюкде Элбрусну бир бетинде 3-чю канат жол тартыла турады. Ол Мир, Гара-Баши станцияланы бирге байларыкъды. Аны 2013-2014 жыллада лыжжа бла учарча кезиу баштаныргъа хайырланыргъа берирге белгиленеди. Дагъыда «Онбиреуленни ышыгъын» эмда Чегетте канат жолну жангыртыргъа белгиленеди. Шёндю уа Минги тауда дуниягъа белгили «РОМА» французлу компаниядан алынгган гондол канат жол чырмаусуз ишлеп тургъанын да айтмай жарамаз.

Фатима Канокова республиканы жаш спортсменкалары бла.

Монглукъгъа жол

Республиканы эл мюлкю да, туризмча, Къабарты-Малкъарны айнытыргъа себеплик этерик магъаналы бёлюмледен бирине саналады. Регионну хауасы, эрттеден келген адет-тёрелери да мында кёп жаны бла уллу жетишимле болдурургъа онг бередиле. Шёндюгю агротехнологияла эмда бёлюмню кемчиликлерин кетериуге энчи эс буруу да бу ишни къыйматлылыгъын кётюрюге себеплик этедиле.

Бусагъатда республикада терк окъуна битим берип башлагъан терек бахчачылыкъ бек жайылгъанды. Бу жумушда битеу дунияда атларын ири бла айтдыргъан техника бла илму жетишимле хайыланыладыла. Аллай терек бахчаланы аз-аздан кенгерте барыргъа белгиленеди (2020 жылгъа дери 10 кереге). Алай этилсе, КъМР-ни терек бахчачыары Совет Союзну заманында алгъан, артда уа тас этген махтауларын къайтараллыкъдыла.

Къабарты-Малкъарны ёзен жерлери уа жюзюм ёсдюрюуге бек тапдыла. Жаланда арт тёрт жылны ичинде эл мюлкню айнытыуну къырал программасы жашауда бардырылгъаныны хайырындан жюзюм терекле 1 минг гектаргъа салынгандыла. 2020 жылгъа уа жюзюм ёсген жерлени 3 минг гектаргъа жетдирирге белгиленеди.

Аллай жетишимле саулай эл мюлкде да болдурулгъанын белгилерчады. Былтыр республика нартюхден бир заманда да болмагъанча бай тирлик алгъан эди: 600 минг тонна чакълы бир. Ол а 2011 жылдан эсе 44 процентге асламды.

Малпчыкъда да махтанырча кёрюмдюле кёпдюле. 2012 жылда тууар эм юй къанатлы этден (союлмагъан ауурлукъда) 85 минг тонна алынгранды. Ол а аны аллында жылдан 3,7 процентге кёпдю. Сютден да 444 минг тоннадан артыкъ (9,5 процентге аслам) сауулгъанды. Бу шартны белгилемей жарамаз: аз халкълы Къабарты-Малкъар «Ишге энди кириширге фермерлеге болушуу» деген ведомстволу программагъа къатышханланы саны бла Россейде биринчи жерни алгъанды, бюджет ассигнованияланы ёлчеми жаны бла уа (федеральный бюджетден 78,7 миллион сом алгъанды) тёртюнчю болгъанды. Ол программагъа кёре берилиучю грантланы 253 крестьян мюлк алгъанды.

Эл мюлк сырьёну жарашдырыу аграрный секторгъа алгъа уллу атлам этерге болушуркъуду. Республикада чыгъарылгъан таза продукциягъа сурам болмай къаллыкъ тюйюлдю. Аны къыралны къайсы жеринде да сатар ючюн, эл мюлк товарла чыгъарычула бла жарашдырыучу производствола кючлерин бирикдирип, битеулю рынокга чыгъыуну мадарларын этерге керекдиле. Ма аллай проектлени айнытыугъа артыкъда уллу магъана берилгени да аны ючюндю.

Аладан бири Майский районда къурала тургъан энчи экономика зонаны къурауду. Ол Россейде агропромышленность производствону сферасында биринчиди. Анда 40 квадратный километрни тутхан агроиндустриялы парк къураллыкъды.

Республиканы правительствосу жарашдырыгъан программагъа кёре, паркны борчу бу жерледе ёсдюрюлген битимледен, мында алынгган этден,сютден экология жаны бла таза аш-азыкъ продуктланы, суусап эм гара сууланы жарашдырыр чыгъарыуну жалчытыуду. Алай бла, хайырлары уллу болгъан технологияла бла ишлеген производствону къурап, битеу дуниягъа белгили компанияладан артха къалмазча этиудю.

Алчы амаллагъа таныу

Промышленностьда болгъан онгланы да эсге алмай кёяргъа жарамаз. Шёндюгю технологияла бла ишлерик производствола нырагъа кюрешип, республиканы башчылары инновация айнытыгъа жол ачадыла. Ол а бусагъатдагъы экономика болумлада артыкъда магъанадыды. Аллай предприятияланы бла Къмр-ни Правительствосу араларында халла Инвестиция келишимге кёре къураладыла. Алагъа уллу налог льготата тохташдырыладыла. Бусагъатда аланы «Севкаврентген-Д» ООО, «Кариста» ООО (Чегемде филиалы) хайырланадыла. Жууукъ заманлада уа алагъа «Строймаш» ООО ТД эм «Телемеханика» ОАО да къошулургъа боллукъдула.

Промышленность предприятиланы жангыртыугъа, тюрлендириуге, аланы шёндюгю излемлеге келишдириуге да уллу магъана бериледи. Анга уа республиканы программа себеплик этерге керекди. Аны проекти къолгъа алынгранды. Аны хайырындан предприятияланы техникаларын алышындырыугъа алынгран кредитлени процент ставкаларын тёлеуге регион бюджетден субсидияла берилликдиле.

Элбрус районну Тырныауыз шахарында тау-металлургия промышленностьну жангыдан аягъы юсюне салыргъа белгиленеди, андан да республикагъа хайыр тюшер деп, умут этиледи. КъМР-ни Правительствосу бир технология комплекс ишлеуню концепциясын кёабыл кёргенди. Энди иш инвесторладан къалып турады.

Битеу ол мадарла кёлматтлы болгъандыла-регионну промышленность тутхучлу айнып барады. КъМР-ни промышленность производствосуну индекси ёседи. Былтыр ол аны аллында жылдан 25 процентге кёп болгъанды. Ма бу кёрюмдюде бла республика СКФО-ну къалгъан субъектлерин озады.

Социальный жумушлагъа - энчи эс

Андан ары айныйы барыргъа ачылгъан онгла, бир-бир бёлюмледе болгъан жетишимле социальный сферада ишни игилендирирге себеплик этедиле. Республикада жашагъанланы къолайлыкълары ёсгенлерине шагъатлыкъ этген бир ненча шарт келтирсек да, тамамды. КъМР-де эсепге алынып тургъан ишсизлени саны Север-Кавказ федеральный округда барысындан да азды. 2012 жылны ахырына уа ол 17,1 процентге тюшгенди эмда бусагъатда ишсизле 8,9 мингдиле.

Жашау этерге жетерик ачхаы бек аз ёлчемини юсюнден айтханда уа, анга биринчи кварталда къошулгъанындан сора, ол жаны бла да республика СКФО-да экинчи жерге чыгъаргъа боллукъду.

2012 жылда Къабарты-Малкъарда бир заманда да болмагъанча кёп сабий туугъанды. Саулукъ сакълау эм курортла министерство билдиргенге кёре, ала 204,5 минг адамгъа жеттегиндиле. Шарт айтханда, физкультура эм спорт бла кюрешгенге 2007 жылда 11 процентден 2012 жылда 23,1 процентге дери кёбейгендиле. Республикада спортну 32 тюрлюсюне 35 мингнге жууукъ окъуучу жюрюйдю.

2012 жылда Россейни спорт устасы» деген ат - 54, «Россейни спортуну халкъла аралы классы устасы» - 4, «Россейни спортуну сыйлы устасы» 2 спортчугъа берилгенди. 700-ден артыкъ адам биринчи спорт разрядны алгъандыла эм спортну усталарына кандидатла болгъандыла. Республикада Чабыуну юнюн белгилеу ахшы тёрете айланнганды, анга тюрлю-тюрлю жыл санлары болгъан беш минген артыкъ адам къатышады.

Спортха алай кёп адамны табынгганы анда уллу жетишимле болдуруугъа себеплик этеди. Жаланда 2012 жылда республиканы спортчулары халкъла аралы эм битеуроссей эришиуледе 502 кере хорлагъандыла эм алчы жерлеге чыкъгъандыла. Тёрт Олимпиада оюннга къатышханлары бла уа къыралгъа 2 алтын, 1 кюмюш, 4 да доммакъ майдалла къошхандыла. Бусагъатда Россейни спортну олимпиада тюрлюлеринден жыйымдыкъ командасына Къабарты-Малкъардан 108 жаш бла къыз, олимпиадалы болмагъан тюрлюлерин эсге алыу бла уа 128 адам киреди.

Спортну айныууна себеплик этер эмда спортчуланы кёллендирир мурат бла КъМР-ни Башчысыны указы бла Россей Федерациясы жыйымдыкъ командаларына кирген спортчулагъа бла аланы тренерлерине ачха саугъала эм айлыкъ стипендиялы тохташдырылгъандыла. Жаланда 2012 жылда стипендиялагъа 4,374 миллион сом, ачха саугъалагъа 9 миллион сом къоратылгъанды.

Жаш тёлю –республиканы келир заманыды. КъМР-ни башчылары аны бек иги ангылайдыла. Арсен Каноков айтханнга кёре, жаш тёлю политиканы ол баш магъаналы ишлеринден бирине санайды эм жашла бла къызла жюреклери тартхан ишлеринде-бизнесде, спортда, жамауат ишде хунерликлерин толусуннлай хайырланырча онгла къурар ючюн къолундан келгнни аямайды.

Билим бериуге, ол санда оноучу кадрланы хазырлаугъа энчи эс бурулады. Республиканы кадрла резерви болургъа, жаш, билимли, тири, акъыллы оноучула, не жууаплы ишде да таматаланы алышындырыргъа къолларындан келлик къуллукъчуланы хазырларгъа керекди.

Аны ючюн деп энчи программа жарашдырылып, жашауда бардырылады. Аны хайырындан жаш адамладан кёпле, мында бийик билим алгъандан сора, тыш къыраллада да окъуулардан андан ары бардырыргъа онг табадыла. Андан къайтхандан сора уа,билимлери, анда жыйышдыргъан сынаулары бла да Къабарты-Малкъарны айныуына юлюшлерин къошарыкъдыла.

«Аргументы и факты» газет, 2013 жыл, 13-чю март.

Туура сёз

-Къабарты-Малкъар – Россейни картасында башхалагъа ушамагъан тауушлукъ регионду. Республикабыз уллу онглары толусуннлай хайырланырча, ол хар заманда да ырахатлы, монглу болурча, жашнарча этиу бизни барыбызны да борчубузду.

стерство билдирген шартлагъа кёре, битеу да 13721 сабий туугъанды. Арт беш жылда аллай зат болмагъанды. 2008 жыл бла тенглешдиргенде, туугъанланы саны 13 процентге ёсгенди. Алай болуп тургъанлай да, 2014 жылны 1-чи сентябрине сабий саллада жерле жетиширча этилликди.

Кертиди, социальный болушлукъ керек болгъанлагъа алыкъа къыйыныракъ тюшеди. Алай ол жаны бла да мадарла этиледиле. 2012 жылда халкъны ол кесегини кереклерине федеральный бюджетден 1,2 миллиард сом жибериргенди. Ол къауумдан 73730 адам къырал болушлукъ алгъандыла.

Ариулукъ эм деменгилилик

Экспертле бичген багъагъа кёре, Къабарты-Малкъар СКФО-ну экология жаны бла бек таза региону болгъанлай къалады. Ол жашау этерге, сабийле табып ёсдюрюрге бек тап эм тынч жерди деп айтсакъ, семиртирик болмабыз. Аны алайлыгъына уа республиканы башчылары уллу къыйын саладыла: шахарлада бла элледе жашау болумланы игилендириу, саулукъну жашау этерге себеп болуу, ёсюп келген тёлюню хар жаны бла айнырына къайгъырадыла.

Алайды да, арт беш жылда (2007-2012) Къабарты-Малкъарда физкультура эм спорт бла кюрешгенлени саны 12,1 процентге кёбейгенди. Тиймешли министерство билдиргенге кёре, ала 204,5 минг адамгъа жеттегиндиле. Шарт айтханда, физкультура эм спорт бла кюрешгенге 2007 жылда 11 процентден 2012 жылда 23,1 процентге дери кёбейгендиле. Республикада спортну 32 тюрлюсюне 35 мингнге жууукъ окъуучу жюрюйдю.

2012 жылда Россейни спорт устасы» деген ат - 54, «Россейни спортуну халкъла аралы классы устасы» - 4, «Россейни спортуну сыйлы устасы» 2 спортчугъа берилгенди. 700-ден артыкъ адам биринчи спорт разрядны алгъандыла эм спортну усталарына кандидатла болгъандыла. Республикада Чабыуну юнюн белгилеу ахшы тёрете айланнганды, анга тюрлю-тюрлю жыл санлары болгъан беш минген артыкъ адам къатышады.

Спортха алай кёп адамны табынгганы анда уллу жетишимле болдуруугъа себеплик этеди. Жаланда 2012 жылда республиканы спортчулары халкъла аралы эм битеуроссей эришиуледе 502 кере хорлагъандыла эм алчы жерлеге чыкъгъандыла. Тёрт Олимпиада оюннга къатышханлары бла уа къыралгъа 2 алтын, 1 кюмюш, 4 да доммакъ майдалла къошхандыла. Бусагъатда Россейни спортну олимпиада тюрлюлеринден жыйымдыкъ командасына Къабарты-Малкъардан 108 жаш бла къыз, олимпиадалы болмагъан тюрлюлерин эсге алыу бла уа 128 адам киреди.

Спортну айныууна себеплик этер эмда спортчуланы кёллендирир мурат бла КъМР-ни Башчысыны указы бла Россей Федерациясы жыйымдыкъ командаларына кирген спортчулагъа бла аланы тренерлерине ачха саугъала эм айлыкъ стипендиялы тохташдырылгъандыла. Жаланда 2012 жылда стипендиялагъа 4,374 миллион сом, ачха саугъалагъа 9 миллион сом къоратылгъанды.

Жаш тёлю –республиканы келир заманыды. КъМР-ни башчылары аны бек иги ангылайдыла. Арсен Каноков айтханнга кёре, жаш тёлю политиканы ол баш магъаналы ишлеринден бирине санайды эм жашла бла къызла жюреклери тартхан ишлеринде-бизнесде, спортда, жамауат ишде хунерликлерин толусуннлай хайырланырча онгла къурар ючюн къолундан келгнни аямайды.

Билим бериуге, ол санда оноучу кадрланы хазырлаугъа энчи эс бурулады. Республиканы кадрла резерви болургъа, жаш, билимли, тири, акъыллы оноучула, не жууаплы ишде да таматаланы алышындырыргъа къолларындан келлик къуллукъчуланы хазырларгъа керекди.

Аны ючюн деп энчи программа жарашдырылып, жашауда бардырылады. Аны хайырындан жаш адамладан кёпле, мында бийик билим алгъандан сора, тыш къыраллада да окъуулардан андан ары бардырыргъа онг табадыла. Андан къайтхандан сора уа,билимлери, анда жыйышдыргъан сынаулары бла да Къабарты-Малкъарны айныуына юлюшлерин къошарыкъдыла.

«Аргументы и факты» газет, 2013 жыл, 13-чю март.

Акция

Сау ыйыкъны да - иги хапарла

«Неделя позитивного контента» деген ат бла КъМР-де жамауат проект бардыруллыкъды. Аны баш мураты - жангылыкъланы хазырлау бла кюрешгенледен иги хапарланы асламыракъ жазарларын излеуюю. Проектге kbr-time.ru Интернет басманы редакциясы башчылыкъ этеди. Акцияны потребительени эркинликлерин сакълауну битеудуния кюнюне жоралан башлагъандыла.

Бу ишни къурагъанланы оюмларына кёре, ара басма органла кеслерини рейтинглерин кётюрюр мурат бла асламысында аманлыкъчы ишлени юслеринден айтыргъа сюеди. Аны себепли KBR-TIME.RU интернетде жаланда ахшы хапарланы берирге дейди.

Бюгюнлюкде СМИ-де асламлы информация органлада закон, адет-намыс дегенча цензура жокъду. Социальный жанын алып къарагъанда уа, ол затла барысы да керек болуп турадыла. Бирде магъанасы болмагъан информацияланы жамауатха кёаллай бир хата салгъанларын эмда мындан ары да ненча палах келтиririге боллугъун билген къыйынды. Аны ючюн бир ыйыкъгъа ахшы хапарланы ачыкълагъан жангылыкъла болсунла, деп айтылады пресс-релизде.

«Бу жумушну тындырыргъа кесибизге кёыйынды, аны себепли коллегаларыбыздан проектни жашауда бардырыугъа тири къатышырларын тилейбиз»,- дейдиле бу проектни башлагъанла.

Акциягъа энчи экспертле, НКО-ла эм башха организацияла да къатышырыла деген иннанылулукъ барды. Алай бир талай жорукъланы чекленирден чыкъмазгъа керек боллукъду. Сёз ючюн, асламлы информация органла закон, адет-намыс дегенча цензура жокъду. Социальный жанын алып къарагъанда уа, ол затла барысы да керек болуп турадыла. Бирде магъанасы болмагъан информацияланы жамауатха кёаллай бир хата салгъанларын эмда мындан ары да ненча палах келтиririге боллугъун билген къыйынды. Аны ючюн бир ыйыкъгъа ахшы хапарланы ачыкълагъан жангылыкъла болсунла, деп айтылады пресс-релизде.

«Бу жумушну тындырыргъа кесибизге кёыйынды, аны себепли коллегаларыбыздан проектни жашауда бардырыугъа тири къатышырларын тилейбиз»,- дейдиле бу проектни башлагъанла.

Акциягъа энчи экспертле, НКО-ла эм башха организацияла да къатышырыла деген иннанылулукъ барды. Алай бир талай жорукъланы чекленирден чыкъмазгъа керек боллукъду. Сёз ючюн, асламлы информация органла аман хапарланы да игилеге алышыргъа керекдиле. Дагъыда иш къалай баргъанына юсюнден, аны ахыр болумун да басмаларгъа тюшерикди.

Акция керек иш болгъанына аны къурагъанла ишексиздиле. Проектни юсюнден толу пресс-релиз Интернетде социальный сетьледе эм федеральный СМИ-леге да жибериллликди. КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы да ол акциягъа къатышырыкъды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Сюжау

Юйюрню магъанасын эмда даражасын, не мадарланы да хайырланып, кючлерге

Юйюрню адеп-къылыкъ онгларын жамауатны халын игилендириуде къаллай хайырланырга боллукъду? Ма бу соруугъа излегендиле жууапны «Тёрели динлени айнытыуну арасы» организация къурагъан тюбешиуе къатышханла. Ол Бизнес институтну ректору Феликс Хараевни чакъырыуу бла бу вузда бардырылгъанды.

Жер башында адамланы 97,7 проценти журтлада жашайдыла, аланы уа барысын да сюймеклик бирикдиреди. Аны ючюн а юйюр – ол феноменди, деп башлагъанды ушагъын профессор, философия илмуланы кандидаты Башир Хубиев. Болсада биогюнлюкде кёпле аны бла магъанасын ангыламайдыла. Бирле аны кеслерини замаланлрын оздурур ючюн Библияда бирге болугъуз, сабийле туусунла, деп жазылады. Балала – Аллахны саугъаларыдыла. Алай биогюн а бирле аланы ауур жюкге санайдыла», - дегенди алим.

Тюбешиуге къатышхан Любовь Алиева уа биогюнлюкде юйюрге уллу сынаулагъа чыдаргъа тюшгенин, проблемала, тамамланмагъан вопросла да кёп болгъанларын белгилегенди. «Былайда юйюрню къурайдыла, ол а терсди. «Ма аны ючюн юйюрле терк окъуна чачыладыла, сабийле да аз туудыла», - деп оюм этеди алим.

Статистикагъа кёре уа, арт 10-15 жылда Россейни халкъыны саны 800 минг адамгъа азайгъанды. «Быллай болумда кёырал юйюр политиканы къурауну кесини къолуна алыргъа борчлуду», - дегенди Хубиев.

Дагъыда профессор демократиняны жолунда болгъан Россейде граждан обществону къурауда да юйюрню магъанасын унутургъа жарамагъанын чертгенди. Алайислам динден бир талай китапны автору Галина Емыкова-Темиржанова оюм этгенича уа, граждан обществону жорукълары барысы даислам динде бардыла, аланы жангыдан къурар кереклиси жокъду. «Адам туугъанда, Аллах анга жашауун къурагъа эркинлик береди. Аны бла бирге уа борчла да салынадыла, он санда бир Аллахха ийнаныу, ата-анагъа хурмет этиу, къоншуланы, жууукъланы-ахлуланы багъалау. Хар адам да аланы толтурса, ма олду граждан общество», - дегенди ол.

Асламлы информация органланы юслери бла Россейде Американы Бирлешген Штатларында юйюрню институту ахырда жокъду деген оюм къуралгъанды. Болсада ол алай тюйюлдю. Анга тюбешиуге къатышхан американы алимле Корцну эм Шенанны айтханлары да шагъатлыкъ этеди.

Сёз ючюн, Корц, ол а кеси да тёрт сабийни атасыды, юйюрюн къурагъанда, кесине юлгюге, биринчиден, атасын, экинчиден а, Библияда айтылгъанны алгъанды. «Библиядан бир затны ангылагъанма: сабийлерингe иги ата болургъа сюе эсенг, ачханы бек башха салмазгъа, юйюрню оюннга бурмазгъа эмда заманынгы къызманмазгъа. Нек дегенде мен заманымы юйюрге бёлмей, кёп ачха ишлерге, сабийлериме кёп илляла алыргъа да боллукъма. Алай ани бла мен иги ата болаллыкъ тюйюлме», - дегенди.

Шенан оюм этгенича уа, юйюр деген англам окъуна Аллахдан келеди. Юйюр – ол ата, ана, сабийледи, ол тёреди. Алай биогюнлюкде уа аны бузаргъа излегенле бардыла – ол жаланда эр кишиледен неда тиширыуладан къуралып башланнганды. «Ол Америкагъа бир заманда да тёре болмагъанды. Ол Америкагъа бир заманда да тёре болмагъанды. Ол а терсди. «Ма аны ючюн юйюрле терк окъуна чачыладыла, сабийле да аз туудыла», - деп оюм этеди алим.

Статистикагъа кёре уа, арт 10-15 жылда Россейни халкъыны саны 800 минг адамгъа азайгъанды. «Быллай болумда кёырал юйюр политиканы къурауну кесини къолуна алыргъа борчлуду», - дегенди Хубиев.

Дагъыда профессор демократиняны жолунда болгъан Россейде граждан обществону къурауда да юйюрню магъанасын унутургъа жарамагъанын чертгенди. Алайислам динден бир талай китапны автору Галина Емыкова-Темиржанова оюм этгенича уа, граждан обществону жорукълары барысы даислам динде бардыла, аланы жангыдан къурар кереклиси жокъду. «Адам туугъанда, Аллах анга жашауун къурагъа эркинлик береди. Аны бла бирге уа борчла да салынадыла, он санда бир Аллахха ийнаныу, ата-анагъа хурмет этиу, къоншуланы, жууукъланы-ахлуланы багъалау. Хар адам да аланы толтурса, ма олду граждан общество», - дегенди ол.

Асламлы информация органланы юслери бла Россейде Американы Бирлешген Штатларында юйюрню институту ахырда жокъду деген оюм къуралгъанды. Болсада ол алай тюйюлдю. Анга тюбешиуге къатышхан американы алимле Корцну эм Шенанны айтханлары да шагъатлыкъ этеди.

Сёз ючюн, Корц, ол а кеси да тёрт сабийни атасыды, юйюрюн къурагъанда, кесине юлгюге, биринчиден, атасын, экинчиден а, Библияда айтылгъанны алгъанды. «Библиядан бир затны ангылагъанма: сабийлерингe иги ата болургъа сюе эсенг, ачханы бек башха салмазгъа, юйюрню оюннга бурмазгъа эмда заманынгы къызманмазгъа. Нек дегенде мен заманымы юйюрге бёлмей, кёп ачха ишлерге, сабийлериме кёп илляла алыргъа да боллукъма. Алай ани бла мен иги ата болаллыкъ тюйюлме», - дегенди.

Шенан оюм этгенича уа, юйюр деген англам окъуна Аллахдан келеди. Юйюр – ол ата, ана, сабийледи, ол тёреди. Алай биогюнлюкде уа аны бузаргъа излегенле бардыла – ол жаланда эр кишиледен неда тиширыуладан къуралып башланнганды. «Ол Америкагъа бир заманда да тёре болмагъанды.

Зумакъулланы Борис, Феликс Хараев, Ахматланы Назир хажи.

юсюнден акъырын, шош халда айтханланы ангыламайма», - деп, алай баштагъанды сёзюн.

Ол Мухаммат файгъамбарны, Аллахны саламы анга болсун, хадисин юлгюге келтиргенди. Файгъамбардан биреулен соргъанды: «Мен жашауда бек алгъа кимни багъаларгъа керекме?» Ол: «Аналы»,-деп жууаплагъанды. Экинчи, ючюнчю соруугъа да жууап алай болгъанды. Жаланда тёртюнчю кере къайтарып соргъанда: «Атангы»,-деп жууаплагъанды. «Анасын сюймеген жаннетни ийисин да сезерик тюйюлдю. Исламда анагъа этилген хурметни ангыласала эдиле жаш адамларыбыз, шёндюгю халгъа жетмез эдик. Жаш тёлю ананы дуусас минг хыйныдан да кючлю болгъанын билселе эдиле, алагъа жюрюгенлерин, керексизге заманларын, ахчаларын да къоратханларын къоярыкъ эдиле», - дегенди.

«Тёрели динлени айнытыуну арасыны» таматасы Ахматланы Назир хажи уа эр кишиге юйюрде къаллай борчла салынгганларыны юсюнден Къурандан юлгюге келтиргенди. Сёз ючюн, быллай аятла бардыла: «Сиз хар биригиз да сюрюучулесиз эмда сюрюю ючюн жууаплысыз. Иймам кесини дин къарындашларына, эр киши уа - юйюрюню аллында», дагъыда «Эр киши жашны юйрете эсе, ол садакъа бергенден да магъаналыды», энтта «Ючю къызны неда юч згечни, неда эки къызны, эки згечни тюз ниетлеге, таза тёреледе юйретгеннге, алагъа хурмет бергеннге жаннетде жер хазырды».

Сабийлеге бла абаданлагъа къаллай къарагъа кереклисини юсюнден да кёп айтылады Сыйлы Къуранда. Сёз ючюн, «Гитчелеге жаны жууаплагъанды. Экинчи, ючюнчю соруугъа да жууап алай болгъанды. Жаланда тёртюнчю кере къайтарып соргъанда: «Атангы»,-деп жууаплагъанды. «Анасын сюймеген жаннетни ийисин да сезерик тюйюлдю. Исламда анагъа этилген хурметни ангыласала эдиле жаш адамларыбыз, шёндюгю халгъа жетмез эдик. Жаш тёлю ананы дуусас минг хыйныдан да кючлю болгъанын билселе эдиле, алагъа жюрюгенлерин, керексизге заманларын, ахчаларын да къоратханларын къоярыкъ эдиле», - дегенди.

«Тёрели динлени айнытыуну арасыны» таматасы Ахматланы Назир хажи уа эр кишиге юйюрде къаллай борчла салынгганларыны юсюнден Къурандан юлгюге келтиргенди. Сёз ючюн, быллай аятла бардыла: «Сиз хар биригиз да сюрюучулесиз эмда сюрюю ючюн жууаплысыз. Иймам кесини дин къарындашларына, эр киши уа - юйюрюню аллында», дагъыда «Эр киши жашны юйрете эсе, ол садакъа бергенден да магъаналыды», энтта «Ючю къызны неда юч згечни, неда эки къызны, эки згечни тюз ниетлеге, таза тёреледе юйретгеннге, алагъа хурмет бергеннге жаннетде жер хазырды».

Сабийлеге бла абаданлагъа къаллай къарагъа кереклисини юсюнден да кёп айтылады Сыйлы Къуранда. Сёз ючюн, «Гитчелеге жаны

ауурмагъан, таматалагъа тиййишли хурмет бермеген бизни тизгинден тюйюлдю». «Да сора бизге салынгган борчланы толтурабызмы? Сабийлерибизни тюз юйреталабызмы? Бюгюн биз жаланда кесибиз тюзге санагъанны толтурабыз, алай ала Аллахны жорукъларына келишмегенини юсюнден а сагъыш да этмейбиз», - дегенди Назир хажи.

«Ислам в Евразии» газетни баш редактору Аккайланы Хасим хажи уа жыйылыугъа къатышхан алимле динни онгларыны юсюнден айтыргъа базынмагъаннга ушагъанын белгилегенди. «Америкалы къонакъларыбыз жашауларында Аллахха, Библиягъа таяннганлын ачыкъ айтадыла, биз а андан уялгъан этгенчабыз. Алимлени, жазычуланы да айтханларына адамла тынгылагъан этедиле, сизге хурмет уллуду. Аны себепли сёлешгенигизде, исламны жорукъларына таяныргъа къоркъмагъыз», - дегенди ол.

Профессор Абшаланы Магомет а ол кюн жыйылыуда айтылгъан затланы халкъгъа белгили этерге кереклисин белгилегенди. Ол оюм этгенича, биогюнлюкде сабийлени юйретирден алгъа ата-аналаны балалары ючюн къаллай жууаплылыкъ тутханларына тюшюндюрюрге керекди. «Сиз балагъызгъа иллюю алгъан эсегиз, аяргъа юйретигиз. Алай болса, орамлада болгъанны бузуп айланнганла боллукъ ийнаныуда. Жарсыугъа, сабийлерибизни тёгерекдеги дуниягъа аяулу, жууаплы кёзден къарагъа юйреталмагъанбыз», - дегенди.

Ахырында КъМР-де Адамны праволары жаны бла уполномоченный Зумакъулланы Борис ушакъ магъаналы, терен эмда керекли болгъанын чертгенди. «Биз юйюрюбизню тюз юйретсек, дуния да таза боллукъ эди», - дегенди. Ол айтханыча, республикада адамланы право жаны бла билимлерин ёсдюрюрге тиййишлиди. «Ол жаны бла республиканы программа хазырларыкъбыз, барыгъызны да анга къатышырыгъа чакъырама», - дегенди.

Борис Мустафаевич, «Формирование гражданского общества и права человека» деген циклни чыгъаргъанын эсгертип, жыйылыуда этилген докладланы анга къошаргъа керекликин да белгилегенди.

Тюбешиуню темасы жыйылгъанланы бек тынгысыз этдиргени кёрюнюп тура эди. Анга уа жыйылыу юч сагъат да жарым бардырылгъанды да шагъатлыкъ этеди. Болсада, бу заман да азлыкъ этип, юйюрню, жамауатны айнытыуда онгларыны юслеринден кеслерини оюмларын айталмай къалгъанла да болгъандыла. Аны ючюн а, бир ушакъ бла чекленип къалмай, аны андан ары да бардырыргъа оноулашхандыла.

«Тёрели динлени айнытыуну арасы» жамауат организация къуралгъанлы уа эки жыл толгъанын айтырчады. Анга республиканы, андан да тышында белгили дин къуллукъчу, «Мамырлыкъ» жандаурлукъ фондну башчысы Ахматланы Назир хажи таматалыкъ этеди. Бу тюбешиу экинчи болгъанын айтырчады. Быйыл февраль айда дин эм жамауат къуллукъчула, алимле да «Жамауатда граждан бирликни жоллары» деген теманы сюзген эдиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Байрам

Чекленнген жууаплылыгы болгъан «Каббалккнига» обществону бу жолгъу къонакълары уллайгъан, чачларын заман агъартхан тиширыула эдиле. Ала Нальчикде, Хасанияда, Акъ - Сууда, Кенжеде, Вольный Ауулда жашагъан ынналадыла, аналадыла. Мында алагъа монглу столла эм саугъала бла тюбегенди.

Кёллери кётюрюлюп, ыннала тепсерге чыкъгъандыла

Тиширыуланы халкъла аралы кюнюне аталгъан бу байрамны уа алагъа КъМР-ни Пенсиячыларыны союзу эмда Тиширыуланы Нальчик шахар совети къурагъандыла.

Залда жарыкъ макъамла эшитиледиле. Хар ары келгенни аллына

шахар советни депутаты Молланы Алим чыгъып, къолларына гюл къысымла тутдурады, олтурур жерлерине ашырады.

Къуучлары ингирни Тиширыуланы шахар советни председатели Лидия Дигешева ачханды.

-Март ай, кесигиз билгенликден, жер къыш жукъудан уянгнан кезиудю. Байрам да бу кезиуге бюгдан тюшмегенди. Тиширыула жашауну тутуругъудула, хар юйде да от жагъаны сууутмай тутханладыла. Мен оюм этгенден, битеу март ай да къуучлы болугъа керекди. Ма сизни да, огъурлу ыннала, анала, бери бюгюн аны ючюн чакъыргъанбыз,-дегенди ол.

Лидия Азизовна байрамгъа бу залны тиширыуланы шахар советини президиумуну члени, «Каббалккниганы» генеральный директору Роза Гетежева уллу ыразылыкъ бла бергенин белгилегенди. Жыйылыу бютюнда ариу, жарыкъ болур ючюн а республиканы Башчысыны экономика вопросла жаны бла кенгешчиси Уяналаны Аминат, "Къуучы" кафени директору, Нальчик Шахар советни депутаты Молланы Алим, КъМР-ни эл мюлк министрини орунбасары Казбек Коков, "Горзеленхозну" директору Гелястанланы Ахмат эмда аны орунбасары, Тиширыуланы советини председателини экинчиси Марина Казанчева уллу юлюш къошханларын айтып, алагъа ыспас этгенди.

Уяналаны Аминат, залда олтургъанлагъа кесини жюрек ыразылыгъын билдире, былай чертгенди: "Анала не заманда да аналай къаладыла. Сабийлери бир аз да къыйналсала, аланы жюреклери къаты чанчады. Сизни багъалай, къол аязыбызда жюрютюрге керекбиз. Дунияны башында анадан багъалы, андан сыйлы бир зат да жокъду. Ала болгъан къадарда, биз да насыплыбыз. Аны себепли хар ана да, хар тиширыу да саулугъу бла, къатында сюйген адамлары бла кёп жылланы жашасынла, насыплы, узакъ ёмюрлю болсунла».

Моллаланы Алим, Роза Гетежева, Эмма Карданова да кёп башхала да къонакъланы алгъышлагъандыла, алагъа саулукъ, эсенлик тежегендиле. Республикада аты кенг белгили Ирина Даурова уа, тиширыуланы тилеклерине кёре, малкъар, орус, къабарты, украин тилледе жырлап, жыйылгъанланы къуандыргъанды.

Тюбешиу бютюнда эсде къалырча болур ючюн, аны къурагъанла открытчачыкъланы артларында тюрлю-тюрлю атлары бла чакъыры жазыула этип юлешгенди. Ынначыкъла уа, жыл санларына, бутлары ауругъаннга да къарамай, тепсегендиле, заманларын зауукълу ётдюргенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТЛАДА: (башында) Уяналаны Аминат алгъышлайды; (тюбюнде) Моллаланы Алим гюлле берген кезиуде.

Суратланы автор алгъанды.

Хурметлеу

Айырмалылагъа – бюсюреу сёзле бла саугъала

Адамланы жумушларын жалчытыуда ишлегенлени кюню быйылча эртгеден бери да белгиленмеген эди. Озгъан байрым кюн Къырал концерт залда бу сферада кюрешгенле жыйылгъан эдиле. Алагъа байрам ингирни Дуния артий комитетни Север Кавказда

Киштикланы Мажмудин.

представительствосу КъМР-ни, КъЧР-ни да культураларны сыйлы къуллукъчусу, профессор Ауэс Бетугановну башчылыгъында къурагъанды.

Къонакъланы профессионал байрамлары бла сатыу-алыуда ишлегенлени профсоюз комитетини председатели, «Россей Федерацияны сатыу-алыу бирлиги» деген араны члени Марита Бекалдиева эмда КъМР-ни Промышленность эм сатыу-алыу министерствосуну бёлюмюню таматасы Элла Чипова алгъышлагъандыла. Алагъа кыйын, огъурлу, хар

Марита Бекалдиева Элла Тхашигугованы саугъалайды.

кимге да керекли жумушларындан къууанырларын сюйгенлерин билдиргенди, барысына да саулукъ-эсенлик, тёзюмлюк, таукеллик да тежегенди.

Марита Бекалдиева бу бёлюмде ишлегенлени бир къауумун сахнагъа чакъыргъанды эмда, хар бирини юсюнден бюсюреу сёзле айтып, саугъала бергенди. Махтаугъа тийишли болгъанланы араларында уа Нальчикден Киштикланы Мажмудин, Зольск райондан Заудин Бахов, Бахсан шахардан Чеченланы Азнор, Элбрус райондан Елена Асадуллаева, Прохладныйден Инна Потыжева бар эдиле. Ол кюн дагъыда чекленген жууаплылыгъы болгъан «Космос-Л» кафеде ишлеген Марина Маремукова, «Астра» тюкенни таматасы Александр Малышев дипломла бла кубокла алгъандыла.

Артий комитет ол кюн дагъыда жыйырмадан аслам адамны къуандыргъанды эм кёллендиргенди. Музыка театры солистласы Гергъокъаланы Халимат, республикада атлары айтылгъан жырчыла Ирина Даурова, Светлана Тхагалегова, Адисса, Аскер Дымов, Ирина Ракитина, «Кабардинка» къырал академия тепсеу ансамбльни солистлери Залим бла Сюзанна Гучаевла, «Гитче жигит» юлюгю сабий тепсеу ансамбль саулай да халкъны жашау жумушларын жалчытыуда айырмалылагъа жыр эм тепсеу саугъала этгенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

АДАБИЯТ ОКЪУУЛА

Жюреклеринде бек аламат учунууларын - Ата журтларына

Кёп болмай Миллет библиотекада сейир адабият ингир болгъанды. Аны темасы «Декабристлени жашаулары эм чыгъармачылыкълары» эди. Ол кюн бери кёп адам жыйылгъанды. Аланы санында усталла, студентле, окъуучула, школчула, журналистле да бар эдиле. Келгенлеге мында ишлегенле Исаак Шварцны «Звезда пленительного счастья» деген макъамы бла тюбегендиле, темагъа кёре, уллу кёрмюч да къурагъандыла.

Жыйылыуну «Любители русской словесности» деген клубну башчысы Марина Битокова бардыргъанды. Ол адабиятны тарыхы бла кюрешгени себепли декабристлени юсюнден кёп сейир материалла жыйгъанды. Литературну окюмуна кёре, бу къауумгъа кирген адамланы жашау муратларыны, тутхан ишлерини, ниетлерини юсюнден башда сагъыныльган кинофильмден иги, ангылашыныльгу киши да айталлыкъ тюйолдю.

Биз барыбыз да билгеннге кёре, декабрист тебиуле, 19-чу ёмюрде Россейде ёзденлени келечиларини ичинде жаратылып, къара халкъны эркинликлери ючюн кюрешгендиле, патчахны властына къажау сюелгендиле. Революционерлени алчылары Вильгельм Кюхельбекер, Владимр Раевский, Кондратий Рылеев, Александр Одоевский, Фёдор Глинка, Гавриил Батеньков, Александр Бестужев–Марлинский эм ала кибик кёп белгили адамла эдиле.

1825 жылны декабрь айында аты тарыхда къалгъан Сенат майданда кётюрюлюу болгъанды. Патчахны полклары жыйылгъанланы чачхандыла. Ол кюн анда аслам адам жоюлгъанды. Сау къалгъанлагъа огъурсуз сюд

Ингирни бардыргъан Марина Битокова.

этилгенди: бешисин асмакъгъа тагъаргъа, бирсилени уа, журтларындан, юйюрлеринден айырып, жылла бла Сибирьни рудниклеринде ишлерге, жашаргъа.

Айырмалы ёттюрлюклерини юслеринден энчи айтыргъа керекли декабристлени сюйген къызлары, юй биичелери эдиле. Ала да азаплыкъ сынагъандыла. Биз ол тиширыуланы жигитликлерин, сезимлерини биийикликлерин, кертичиликлерин, тёзюмлюклерин да «Звезда пленительного счастья» деген кинофильмге къарасакъ, толу ангыларгъа боллукъбуз.

Бу жашырын къауумланы саны на киргенлеге башчылыкъ этгенле белгили орус поэтле эдиле. Тарыхда творчестволу адамла былай тири къатышхан уруш - къажау къуумла бардыла деп билмейбиз. Къаллай бир назмула, поэмала къалгъандыла окъуучулагъа декабристлени юсюнден жыйылыуда литературовед Наталья Смирнова да, кёп сейир хапар айтып, аланы биийик ниетлеге уллу ийнаныулары болгъанды, айтханлары тарыхда къалгъанды, жазгъанлары да, ритм болуп, кимни да сансыз хуймагъан сезимле туудургъандыла, дегенди. Сора Александр Одоевскийни «Сны поэта» деген назмусун окъуучаны.

Ол кюн мында бу поэтлени юсюнден кёпле юомларын ачыкълагъандыла. Аланы санында орус тил бла литератураны устазы, бек кенг билими болгъан адам Галина Емыкова да болгъанды. Ол айтыугъа кёре, ссылкагъа жиберилген декабристле анда кеслерини ызларын къойгъандыла. Окъуулу адамла болгъаны себепли ала анда да ишден бош заманларында жаш адамланы илмулагъа угъай, къол усталыкълагъа да юйретип тургъандыла. Сёз ючюн, биогонлюкде окъуна устала Бестужев этген сагъатланы жашырынларын ангылап къураялмайдыла, аны бузлауукъ къарда барырыла ишлеген «бестужевка» деген двуколкасы бла Сибирьде бусагъатда да кенг хайырланадыла.

Французлу жазыучу Экзюпери: «Адам къайда, не заманда да адамлай къалыргъа керекди»,-дегенди. Бу сёзлени терен магъанасы декабристлеге толусуннай келишмеди. Ала жашаулары, жигитликлери бла Ата журтха жюркеде къаллай сюймеклик болургъа керегин кёргюзтгендиле. Бошдан айтхан болмаз Кондратий Рылеев бир кере асмакъдан юзюлюп, экинчи асханларында: «Мен насыплыма - Россия ючюн эки кере ёлгениме!» - деп.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.
Сурат авторнуду.

Солуу

Уллу-гитче да ырахатлыкъ, зауукълукъ табарча

Нальчикни тийресинде адамла солуп, заманларын зауукълу ётдюрюр ючюн, парклада дайым иги онгла къуралгъанлай турадыла. Ол жаныда арт кезиуде республиканы башчылары да тынгылы эс бурадыла.

Сёз ючюн, 2012 жылны алып къарагъанда, Нальчикни маденият эм парклары бириги-юне ол аман бошалмагъанды. «Искож» атлы микрорайондагы гитче парк адам таныялмазча болгъанды десек да, ётюрюк айтмакъ. Нек дегенде кёп жылланы ичинде эс бурулмай тургъан жерни адамла жюрюген жолчукъларына бир да болмагъанча ариу, заманнга келишген пликтала салынгандыла, гюлле бла кырдык ёсерча клумбала, чыракъла да орналтылгъандыла.

Мында къоркъуусузлукъ жалчытыу жанына да эс бурулгъанды: паркны жолгъа къаршы жаны темирден ишленнген буруу бла бегитилгенди. Ол ата-аналары бла бери келген сабийле, чабып жолгъа чыгъып, машина тюбюне тюшмез ючюн этилген жумушду. Тапландыры жаны бла бардырыла тургъан ишле ахырына «Дружба» айбат бахчада да жууукълашандыла.

Нальчикни бирси жерлеринде да тюрлениуле эсленедиле. Солуу паркларын бириги-улерини пресса арасындан билдиргенлерине кёре, алгъыннгы «Европа» кинотеатрны тийресиндеги «Октябрьский» парк да бек ариу болгъанды. Анда бардырылгъан жумушлагъа 11 миллион сомгъа жууукъ ахча къоратылгъанды.

Алай шахарны адамла бек сюйюп жюрюен жер а - ара паркды. Ол Лермонтов атлы орамдан - аны ара къабакъларындан кирген заманда окъуна эсленеди. Алайда бек алгъа кёзге гюлледен ишленген сагъат илинеди. Андан тышында, хар кирген жерледе паркны аты ариу жазылгъанды. Тазалыкъгъа мында энчи эс бурулгъанлай турады.

Тынгылы иш аттракционланы шахарчыгъында да этиледи. 2012-чи жылда жангы алынып орнатылгъан машиналаны,механизмлени саны кёбейгенди Быйыл экстрим бла байламлы болгъан эксиси эм гитче сабийлеге деп бир аттракционла сатып алыр мурат барды.

Жылны шёндюгю заманында уа, тёреде болгъаныча, сезон башланырдан алгъа хар аттракцион да къорхуусулукъ жаны бла тинтиледи, бузукъ жерлери ишленедиле, адамла ачымазча этиледи. Солуу паркны таматасы Хочуланы Хызыр айтханнга кёре, баш борч - республикада жашагъан адамла эм къонакъла, паркга келип, солуп, заманларын зауукълу ётдюрюп, бет жарыкълы болуп кетерча этиудю.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.
Сурат авторнуду.

КъМР-ни Асламлы информация органла, жамауат эм дин организацияла жаны бла министерствосуну, «Заман», «Горянка», «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгэ псалъэ», «Советская молодежь» газетлени, «Литературная Кабардино-Балкария», «Ошхамахо», «Минги-Тау», «Солнышко»,«Нюр», «Нур» журналланы редакциялары, «Нальчик» ОРТК-ны, «Къабарты-Малкъар» ВТК-ны, «Къабарты-Малкъар» ГТРК-ны, «Эльбрус» китап басманы, КъМР-ни Журналистлерини союзуну, «КъМР-ни асламлы информация органларыны учреждениялары ишлерин жалчытыучу комплекс ара» къырал казна учреждениясы, «Тетраграф» ООО-ну коллективлери «Заман» эм «Горянка» газетлени корреспонденти **БАЙСЫЛАНЫ Марзиятха** аны атасы **БАЙСЫЛАНЫ Якубу** жашы **Къаплан** ёлгенине бушуу этип, къайгъы сёз береди.

«Заман» газетни редакциясыны коллективи бу изданияны энчи корреспонденти **БАЙСЫЛАНЫ Марзиятха** аны атасы **БАЙСЫЛАНЫ Якубу** жашы **Къаплан** ёлгенине бушуу этип, къайгъы сёз береди.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕППАЙЛАНЫ Муталин (баш редакторну орунбасары), КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редакторну орунбасары), ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика бёлюм - 42-67-68,42-24-02.
Экономика бёлюм- 42-66-73.
Культура бёлюм - 42-75-82.
Социальный политика бёлюм - 42-66-76, 47-27-59.
Жангылыкъла эм спорт бёлюм - 47-26-39, 42-66-71.
Письмола эм реклама бёлюм - 42-37-94.
Тилманчла бёлюм- 47-31-28.
Сурат алыучула-42-68-72, 42-66-76.
Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууапладыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Асламлы информация органла жаны бла, жамауат эмда дин организацияла жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басманланнганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплады.
Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплады.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Сараккуланы Асият - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Зазаланы Лида (1, 2-чи бетле), Бийчекуланы Жаннета (3, 4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 2660 экз. Заказ № 703

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru